ЗАХИСТ ПРАВА НА ТРАНСПЛАНТАЦІЮ ЯК ГАРАНТІЯ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

РУМЯНЦЕВ Олексій Павлович - здобувач Приватного вищого навчального закладу «Університет сучасних знань» (м. Київ Україна)
https://orcid.org/0000-0001-6509-6646
УДК 342.7
DOI 10.32782/LAW.2020.1.32

У статті розглянуто право на трансплантацію як невід'ємний елемент системи захисту прав людини в Україні. Встановлено, що механізм захисту порушених прав включає діяльність щодо реалізації права на трансплантацію; донорство (вилучення/надання анатомічних матеріалів живої чи померлої людини); обіг анатомічного матеріалу людини та штучно виготовлених із них матеріалів.

Запропоновано авторське визначення поняття «захист права на трансплантацію в Україні». Вказано, що закріплення прав людини у сфері трансплантації в національному законодавстві створює умови для реалізації громадянами України своїх права як пацієнтів при трансплантації. Доведено, що реалізація нинішньої державної політики передбачає застосування, окрім нормативних, ще й інституційних гарантій, до яких віднесено: 1) діяльність державних органів, спрямовану на забезпечення реалізації прав громадян щодо трансплантації; 2) діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на усунення правопорушень у сфері трансплантації, відшкодування завданої шкоди та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності; 3) участь громадськості у діяльності, пов'язаній з трансплантацією; 4) міжнародні інституційні гарантії права на трансплантацію в Україні (діяльність ЄСПЛ та інших міжнародних установ).

На підставі аналізу судової практики зроблено висновок, що попри надану законодавчо широку можливість різних форм та способів захисту у сфері трансплантації наразі пацієнти не досить ефективно захищають свої права у цій сфері. Така ситуація є наслідком недостатньої обізнаності чи поінформованості щодо питань захисту, а також виробленою роками звичкою очікувати позитивного вирішення будь-якого питання з боку державних органів.

Ключові слова: право на трансплантацію; адміністративний захист; судовий захист; трансплантація анатомічних матеріалів людині; міжнародні інструменти захисту медичних прав; захист права на трансплантацію.

Постановка проблеми

Останніми роками трансплантація в Україні переживала не найкращі часи, спостерігався певний застій, саме тоді як тисячі українців чекали на життєво необхідні для них трансплантації. Певні зрушення відбулися з прийняттям Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018 № 2427-VIII [1]. Дійсно, для стрімкого розвитку трансплантології, вдосконалення технічних можливостей, нових наукових та практичних розробок потрібна підтримка держави і належне фінансування. Демонструючи пріоритетність цього напряму, 18.12.2019 Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 1083, якою було затверджено тарифікацію послуг з трансплантації [2]. Отже, на реалізацію пілотного проекту з трансплантації заплановано близько 100 млн

грн на 2020 рік і поступово ця сума має в рази збільшуватись.

Однак і досі існує певна проблематика реалізації прав пацієнтів щодо трансплантації, яка обумовлена недосконалим правовим регулюванням цієї сфери; неузгодженою діяльністю медичних закладів та наукових установ, пов'язаних з трансплантацією; недостатністю високотехнологічного обладнання та кваліфікованих медичних кадрів для надання медичної допомоги із вказаного напряму тощо. Аналіз судової практики свідчить, що права пацієнтів зазнають порушень, а тому потребують захисту в тій чи іншій правовій формі. Отже, з огляду на пріоритетність розвитку цього напряму медицини для держави та затребуваність для пацієнтів, окреслена тематика має не лише наукову актуальність, а й практичний інтерес, оскільки захист прав реципієнтів і донорів є засобом гарантування реалізації права на трансплантацію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблематика захисту права на трансплантацію в Україні була предметом наукових досліджень Н.В. Басалюк, М.С. Брюховецької, О.О. Волкової, В.О. Галай, М.М. Новицької, В.І. Пішти, С.Б. Плотніцької, В.Ю. Стеценко, С.Г. Стеценка, В.І. Теремецького та інших вчених. Так, в дисертації М. М. Новицької розглянуто сутність та особливості адміністративно-правового регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині в Україні та визначено напрями його вдосконалення, проаналізовано правовий статус суб'єктів медичних правовідносин щодо трансплантації та визначено умови для забезпечення здійснення і безпосередньої реалізації їх прав [3]. У дисертації М.С. Брюховецької з'ясовано особливості відшкодування шкоди в результаті вчинення правопорушень під час здійснення діяльності, пов'язаної з вилученням органів у померлих осіб [4]. Також існує чимало наукових праць, в яких досліджено окремі елементи захисту права на трансплантацію та розглянуто особливості кримінальної, цивільної та інших видів відповідальності у цій сфері (Ю.О. Лісіцина [5], О.О. Мислива [6], А.А. Герц [7]). Однак потребує комплексного правового аналізу цілісний механізм гарантування захисту прав донорів і реципієнтів у сфері застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині.

Метою статті є розробка на основі аналізу положень нормативно-правових актів, а також судової практики дієвого механізму захисту порушених прав громадян на трансплантацію.

Викладення основного матеріалу

Основні принципи трансплантації закріплено у Європейській конвенції про захист прав і гідності людини на основі досягнень біології і медицини (Конвенція про права людини і біомедицини від 04.04.1997), підписаній Україною 22.03.2002. Глава VI конвенції присвячена вилученню у живих донорів органів та тканин із метою трансплантації і передбачає, що вилучення у живого донора органів чи тканин для їх трансплантації може здійснюватися виключно з метою лікування реципієнта за умови відсутності відповідного органа або тканини, отриманих від трупа, і неможливості такого ж ефективного лікування альтернативними методами; заборону взяття органів або тканин у людини, яка не в змозі дати на це згоду; заборону одержання фінансової вигоди і торгівлі частинами людського тіла [8]. Вказані принципи знайшли своє закріплення в національному законодавстві України, і є основою охорони та захисту прав пацієнтів у медичних відносинах щодо трансплантації.

Як зазначає О.О. Мислива, незаконна діяльність у сфері трансплантації в широкому сенсі являє собою усвідомлені вольові й цілеспрямовані діяння, які заборонені або суперечать чинним у законодавстві правилам отримання чи обігу (торгівля або реалізація, переміщення, дарування, зберігання, обмін) або використання (пересадка, виготовлення препаратів, зокрема біоімплантатів) будь-яких анатомічних матеріалів людини, у тому числі крові та (або) її компонентів, статевих залоз, репродуктивних клітин та живих ембріонів, фетальних

матеріалів, власних тканин або штучно виготовлених, недодержання правил контролю в цій сфері, соціального захисту донора та інші, супутні їм попередні або подальші протиправні діяння, що спрямовані на реалізацію єдиної потреби та кінцевої мети, а також детерміновані загальним мотивом [6, с. 11-12]. У випадку такої протиправної діяльності має місце порушення прав суб'єктів медичних правовідносин і виникає підстава для їх захисту.

Поняття захисту неодноразово досліджувалось науковцями, внаслідок чого були виокремлені певні характерні ознаки. Приміром, Т.М. Підлубна зазначає, що право на захист – це можливість його носія самому вчиняти юридично значимі активні дії в разі порушення його прав та інтересів шляхом звернення до компетентних державних органів або за допомогою застосування особою фактичних дій, які не суперечать закону з метою задоволення особистих інтересів [9, с. 10-11]. Н.О. Коротка під захистом особистих немайнових прав фізичних осіб у сфері охорони здоров'я розуміє використання встановлених законом форм та способів у разі порушення тих чи інших прав у зазначеній сфері, що спрямовані на припинення порушення, відновлення порушених прав, а також у певних випадках отримання компенсації особою, якій було завдано шкоди [10, с. 162]. Т.В. Лісніча, визначаючи «поняття захисту особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи, як діяльності уповноваженої особи, що має бути спрямована на попередження (бажано), або припинення порушення особистих немайнових прав, та (або, - у разі, якщо порушення особистого немайнового права або блага вже відбулося і можливо оцінити завдану шкоду), отримання компенсації моральної шкоди та відшкодування майнових витрат», конкретизує можливі способи правового захисту порушених прав [11, с. 17].

Найбільш дієвою формою захисту порушених прав є юрисдикційна, що поділяється на судову та досудову.

Основними способами досудового рівня захисту права пацієнтів є: 1) звернення до керівника медичного закладу (усне і письмове); 2) звернення у вищий орган управління охорони здоров'я; 3) звернення в етичну раду, якщо така є; 4) звернення за допомогою в незалежні громадські об'єднання і професійні асоціації; 5) звернення в ліцензійно-акредитаційну комісію; 6) звернення із скаргою в органи прокуратури; 7) медіація [12, с. 272].

Вибір форми захисту здійснює пацієнт. Закріплена в Конституції України можливість звернення до суду за захистом у разі порушення прав чи інтересів, дає підстави стверджувати, що досудовий порядок вирішення спору є альтернативою, а не обов'язковою умовою звернення до суду. Неюрисдикційна форма захисту являє собою захист прав власними діями особи, без звернення до державних та інших уповноважених органів у такому разі, коли застосування загального порядку захисту є неможливим.

Так, основою адміністративного способу захисту прав пацієнта є подання скарги як у письмовому вигляді, так і усно, з посиланнями на норми закону, що регулюють порядок звернення до тієї чи іншої державної (наприклад, управління охорони здоров'я) та недержавної (наприклад, керівнику приватної клініки) установи [13, с. 6].

Важливе значення має діяльність незалежних громадських об'єднань та правозахисних організацій у сфері захисту права на трансплантацію в Україні, оскільки вони переважно є об'єктивними, займають незалежну позицію та здатні комунікувати з різними органами державної влади та місцевого самоврядування.

Заслуговує на увагу діяльність таких громадських організацій, як «Всеукраїнська платформа донорства «iDonor», «Національний рух «За трансплантацію», метою яких є захист законних прав та інтересів громадян, що потребують трансплантації органів та тканин. Такі утворення окрім захисту суб'єктивних прав сприяють розвитку та пропагуванню трансплантації, надають публічності проблемним питанням, та є ланкою, що пов'язує громадські інтереси з державними.

Судовий захист порушених прав у сфері трансплантології є ефективним механізмом

відстоювання прав пацієнтів. В ході аналізу судової практики привертає увагу значна кількість цивільних справ про встановлення факту родинних відносин (або проживання однією сім'єю), що уможливлює в подальшому трансплантацію від живого донора до реципієнта. Оскільки законодавство, зокрема п. 2 ст. 14 Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» [1], обмежує коло осіб, у яких може бути вилучення анатомічних матеріалів, зазначаючи лише родинного донора або перехресного донора, то суди, діючи відповідно до принципу «життя та здоров'я особи є найвищою соціальною цінністю» створюють додаткові можливості для трансплантації, розширюючи коло суб'єктів родинних відносин в кожному конкретному випадку.

Приміром, Дзержинський районний суд м. Кривого Рогу Дніпропетровської області у справі № 210/6312/19 дослідив матеріали, з яких вбачалося, що донька перебуває на амбулаторному лікуванні у медичній установі, знаходиться на діалізі з 2019 року та потребує пересадки донорської нирки. Її мати не може бути донором для неї через медичні протипоказання, але таким донором є її вітчим, який з ними проживає 15 років, і ставиться до доньки, як до рідної. Вітчим пройшов медичну комісію та за медичними показами може бути донором і згоден на аутотрансплантацію. Суд задовільнив вимогу про встановлення факту проживання однією сім`єю [14], створивши таку необхідну підставу для трансплантації, оскільки нормами чинного законодавства передбачена виключна можливість здійснення донорської пересадки нирки від близьких родичів чи членів сім`ї.

Для порівняння, у США, Великобританії, Італії, Бельгії, Австрії, Німеччині та інших країнах діють закони, котрі дозволяють пересадження донорських органів, отриманих від людей, що не є родичами реципієнтів і не знайомі з ними [15, с. 45].

Характерним способом захисту для цивільного судочинства є стягнення майнової та моральної шкоди. Приміром, до Святошинського районного суду м. Києва у 2016 році надійшов позов до Міністерства охорони здоров`я України, Державної казначейської служби України, Київської міської державної адміністрації, Міністерства оборони України про стягнення компенсації за понесені витрати на лікування у розмірі 158 333,48 грн, 74 490,62 руб, 124 727,43 грн, 24 410,00 руб та відшкодування моральної шкоди у розмірі 5000,00 грн. Пацієнт в різні проміжки часу лікувався в клініці гематології ГВ МКЦ «Головний військовий клінічний госпіталь» Міністерства оборони України з діагнозом «Лімфома Ходжкіна»; в Київському центрі трансплантації кісткового мозку, де йому було проведено хіміотерапію другої лінії та аутотрансплантацію кісткового мозку; проходив лікування у Національному інституті раку, де йому було проведено три курси хіміотерапії. Оплата вартості проведеного лікування за весь період здійснювалась хворим самостійно. Окрім того, позивачем наголошувалось, що під час проходження лікування йому було завдано моральну шкоду через приниження, яких він зазнав звертаючись із закликами про допомогу в лікуванні та отримані неодноразові відмови посадових осіб, розмір якої оцінив в 5 000,00 грн [16].

Що стосується кримінальних проваджень, варто зазначити, що їх підставою можуть бути норми, що чітко вказують на порушення, пов'язані з трансплантацією (умисне порушення встановленого законом порядку застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини, що спричинило істотну шкоду здоров'ю потерпілого (ч. 1 ст. 143); вилучення в потерпілого анатомічних матеріалів шляхом його примушування або обману, використання безпорадного стану або матеріальної чи іншої залежності з метою їх трансплантації (ч. 2–3 ст. 143); незаконна торгівля анатомічними матеріалами людини (ч. 4 ст. 143) [17], так і ті, що безпосередньо не вказують на певний вид порушення, проте їх кінцевою метою є вилучення (використання) органів і (або) тканин людини чи певні зловживання, пов'язані з цим (доведення до самогубства, заподіяння тілесних ушкоджень, ненадання допомоги хворому, незаконне позбавлення волі або викрадення людини, торгівля людьми або

інша незаконна угода щодо людини, незаконне всиновлення, незаконне проведення аборту, зловживання службовим становищем; певні корупційні діяння тощо). Саме тому офіційні узагальнені дані стосовно вчинення злочинів у сфері трансплантації в Україні відсутні, а наявні – досить суперечливі та «не становлять і сотої частки від тих, які називають міжнародні організації, інші державні установи та неурядові організації» [18, с. 24].

Недосконалість організації виявлення та збору доказової бази породжує завуальовану «аналогію» закону. Часто злочин у сфері трансплантації кваліфікують за ознаками певного «традиційного» складу як убивство, заподіяння тілесних ушкоджень, незаконний аборт, ненадання допомоги або інший склад злочину, що містить ознаки фактичних наслідків для донора чи реципієнта [6, с. 93].

Найбільш поширеною підставою звернень за захистом у кримінальне провадження є корупційні діяння медичних працівників або інших службових осіб, які можуть мати відношення до процесу трансплантації чи його організації. Так, вироком Солом`янського районного суду м. Києва у справі № 760/33936/19 було встановлено, що завідувач відділу трансплантації та хірургії печінки Національного інституту хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова, що є державним закладом охорони здоров`я, незаконно вимагав оплати за надання медичної допомоги пацієнту, якому під час обстеження поставив діагноз рак печінки на фоні цирозу й гепатиту «С», зокрема за проведення своєї консультації – 3 000 грн., у подальшому запропонував лікування хвороби шляхом проведення операції з трансплантації печінки при цьому зазначивши, що в разі не проведення цієї операції його стан здоров`я може найближчим часом погіршитись та призвести до біологічної смерті, у зв'язку з чим запропонував сплатити йому за операцію та подальше проходження лікування 30 000 доларів США. Турбуючись за свій стан здоров`я, пацієнт передав лікарю неправомірну вигоду в сумі 22 000 доларів США, яку він незаконно отримав та прийняв за вчинення дій, пов'язаних з лікуванням в Інституті хірургії. Таким чином, завідувач відділу трансплантації та хірургії печінки був визнаний винуватим у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 184, ч. 3 ст. 354 КК України [19].

Слід зазначити, що в міжнародній практиці широко та ефективно використовується метод трансплантації і протезування переважно завдяки тому, що законами та міжнародними конвенціями розширено коло принципів, що забезпечують соціальну функцію трансплантації [20, с. 148]. Тому вагомого значення набувають міжнародні інструменти захисту у разі вичерпного використання національних механізмів і недосягнення бажаного результату щодо захисту прав із трансплантації. Відносно цього О.В. Пасечник зазначає, що діяльність Європейського суду з прав людини називають «живим інструментом». Саме завдяки практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) фактично розширюється перелік прав людини, який гарантується Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. та протоколів до неї [21, с. 239].

Аналіз практики ЄСПЛ дає підстави стверджувати, що найчастіше механізм захисту прав у сфері трансплантації реалізується через застосування ст. 2 (право на життя) та 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції. Позиція ЄСПЛ у цих справах зводиться до того, що ЄСПЛ визнає право на згоду щодо трансплантації органів та тканин людини, а також право на гідність під час трансплантації.

Схожу думку висловлює Н.В. Хендель, зазначаючи, що сучасне міжнародне право не містить спеціальних механізмів захисту біомедичних прав, хоча і виділяє їх як самостійну категорію. Захист цих прав можливий через існуючі міжнародні механізми захисту інших прав людини передусім права на життя, заборону катувань, недоторканність приватного життя. Однак у зв'язку з посиленням національних механізмів забезпечення та захисту біомедичних прав та розвитком біомедичних технологій можна прогнозувати появу спеціальних між-

народних механізмів захисту біомедичних прав [22, с. 421].

ЄСПЛ було розглянуто низку справ, пов'язаних з порушенням прав людини при трансплантації органів та тканин, до числа яких належать: Petrova v. Latvia, Elberte v. Latvia, Sablina and Others v. Russia, Polat v. Austria та інші. У своїх рішеннях у справах Petrova v. Latvia, Elberte v. Latvia суд встановив, що нечіткі норми національного законодавства щодо трансплантації органів та тканин призвели до порушення прав людини, закріплених у ст. 8 (право на приватне життя та сімейне життя) [23]. А отже, і практика ЄСПЛ свідчить про необхідність захисту прав людини при трансплантації органів та тканин виключно на національному рівні [24, с. 176].

Висновки

Таким чином, поняття «захисту права на трансплантацію в Україні» можна тлумачити, як комплекс дій суб'єктів у зазначеній сфері, спрямованих на профілактику та усунення порушень права на трансплантацію, а також можливість уповноважених осіб використовувати заходи правоохоронного характеру з метою відновлення порушеного права і припинення дій, що порушують право на трансплантацію.

Можна стверджувати, що механізм захисту порушених прав включає діяльність щодо реалізації права на трансплантацію; донорство (вилучення/надання анатомічних матеріалів живої чи померлої людини); обіг анатомічного матеріалу людини та штучно виготовлених із них матеріалів.

Проаналізована судова практика дає підстави стверджувати, що попри надану законодавчо широку можливість різних форм та способів захисту у сфері трансплантації наразі пацієнти не досить ефективно захищають свої права у цій сфері. Така ситуація може бути наслідком недостатньої обізнаності чи поінформованості щодо питань захисту, а також виробленою роками звичкою очікувати позитивного вирішення питання з боку державних органів.

Однак закріплення прав людини у сфері трансплантації в національному законодавстві все ж таки створює для громадян України умови для реалізації в достатній мірі своїх права як пацієнта при трансплантації. Реалізація нинішньої державної політики передбачає застосування окрім нормативних гарантій, ще й інституційних, до яких слід віднести: 1) діяльність державних органів, спрямована на забезпечення реалізації прав громадян щодо трансплантації; 2) діяльність уповноважених суб'єктів, що спрямована на усунення правопорушень у сфері трансплантації, відшкодування завданої шкоди та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності; 3) участь громадськості у діяльності, пов'язаній з трансплантацією; 4) міжнародні інституційні гарантії права на трансплантацію в Україні (діяльність ЄСПЛ та інших міжнародних установ).

Подальшого дослідження потребує питання гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами з метою захисту прав людини як пацієнта при трансплантації відповідно до положень міжнародного права.

Література

1. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text

2. Про затвердження переліку послуг та тарифів на послуги з надання третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги методом трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів, які надаються учасниками пілотного проекту щодо зміни механізму фінансового забезпечення оперативного лікування з трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів: Постанова КМУ від 18.12.2019 № 1083. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1083-2019-%D0%BF#Text

3. Новицька М.М. Адміністративно-правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині в Україні : дис. канд. юр. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 236 с.

4. Брюховецька М.С. Цивільно-правове регулювання посмертного донорства в Україні: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2017. 224 с.

5. Лісіцина Ю.О. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини та насильницьке донорство: кримінально-правова та кримінологічна характеристика: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2016. 237 с.

6. Мислива О.О. Кримінально-правова характеристика та запобігання незаконній діяльності у сфері трансплантації: монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 220 с.

7. Герц А.А. Особливості цивільно-правового регулювання трансплантології в Україні. *Право і суспільство*. 2015. С. 80–85.

8. Конвенція про захист прав та гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини (Конвенція про права людини та біомедицину), прийнята Радою Європи 4 квітня 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text

9. Підлубна Т.М. Право на захист цивільних прав та інтересів: автореф. дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2009. 22 с.

10. Коротка Н.О. Особисті немайнові права фізичних осіб в сфері охорони здоров'я: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2015. 221 с.

11. Лісніча Т.В. Захист особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи (право на життя, здоров'я, свободу та особисту недоторканність): автореф. дис. … канд. юрид. наук.: 12.00.03. Харків, 2007. 21 с.

12. Булеца С.Б. Цивільні правовідносини, що виникають у сфері здійснення медичної діяльності: теоретичні та практичні проблеми: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2016. 437 с.

13. Галай В.О. Способи захисту прав пацієнтів в Україні. Науково-практичний посібник. Київ, 2008. 74 с.

14. Рішення суду у справі № 210/6312/19 Про встановлення факту проживання однією сім`єю від 03.12.2019 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/86314220.

15. Нога П. Проблеми реалізації права на медичну допомогу в сфері трансплантології. *Вісник Конституційного суду України*. 2017. № 1. С. 40–48.

16. Рішення суду у справі № 759/5799/16-ц Про стягнення компенсації за понесені витрати на лікування та відшкодування моральної шкоди від 22.10.2018 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/77458075

17. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

18. Захарчук Г. Роль органів прокуратури у боротьбі зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 12. С. 24–31.

19. Вирок суду у справі № 760/33936/19 про вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 184 та ч. 3 ст. 354 КК України від 09.01.2020 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/86957671

20. Теремецкий В.И., Ковальчук А.Ю., Федоренко Т.В., Орловская И.Г., Слюсар К.С. Формирование правовой базы для урегулирования различных видов взаимоотношений в сфере трансплантологии и её общих принципов. Georgian Medical News. No 2 (287) 2019. P. 147–152.

21. Пасечник О.В. Діяльність Європейського суду з прав людини у сфері трансплантації органів та тканин людини. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2019. С. 238–242.

22. Хендель Н.В. Захист біомедичних прав людини в практиці Європейського суду з прав людини. Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини: матер. 2-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 20-21 вересня 2013 р.) / за ред. С.В. Ківалова; НУ «ОЮА». Одеса: Фенікс, 2013. С. 414–421.

23. European Court of Human Rights Factsheet – Health. July 2018. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Health_ENG.pdf

24. Плахотнюк Н.В., Григоренко М.В. Захист прав людини як пацієнта при трансплантації органів та тканин: міжнародний та національний рівень. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 174–178.

Rumiantsev Oleksii,
Private Higher Education Institution "University of Modern Knowledge" (Ukraine, Kyiv), postgraduate student,

PROTECTION OF THE RIGHT TO TRANSPLANTATION AS A GUARANTEE OF ITS REALIZATION IN UKRAINE

The right to transplantation as an integral element of the human rights protection system in Ukraine has been studied in the article. It has been established that the protection mechanism of violated rights includes activities related to the realization of the right to transplantation; harvesting (removal / provision of anatomical materials of a living or deceased person); circulation of human anatomical material and artificially produced materials from them.

The author has suggested own definition of the concept of "protection of the right to transplantation in Ukraine". It has been stated that the enshrinement of human rights in the field of transplantation in the national legislation creates conditions for the citizens of Ukraine to exercise their rights as patients during the transplantation. It has been proved that the implementation of the current state policy involves the application of both regulatory and institutional guarantees, which include: 1) activities of state authorities aimed at ensuring the realization of citizens' rights to transplantation; 2) activities of authorized entities aimed at eliminating offenses in the field of transplantation, reimbursement of caused damage and prosecution of the perpetrators; 3) public participation in activities related to transplantation; 4) international institutional guarantees of the right to transplantation in Ukraine (activities of the European Court of Human Rights and other international institutions).

Based on the analysis of caselaw, the author has concluded that patients currently protect their rights in this area not enough effectively despite the legally wide range of different forms and methods of protection in the field of transplantation. This situation is a consequence of insufficient consciousness or awareness of people about the protection matters, as well as the habit to expect a positive solution to any issue from state authorities developed over the years.

Key words: right to transplantation; administrative protection; judicial protection; transplantation of anatomical materials to a human being; international instruments for protecting medical rights; protection of the right to transplantation.